

NAMIBIA SENIOR SECONDARY CERTIFICATE

FIRST LANGUAGE SETSWANA ORDINARY LEVEL

4110/3

PAPER 3 Literature

2 hours

Marks 60

2019

Additional Materials: Answer Book

INSTRUCTIONS AND INFORMATION TO CANDIDATES

- Write your answers in the Answer Book provided.
- Write your Centre Number, Candidate Number and Name in the spaces on the Answer Book.
- Write in dark blue or black pen.
- Do not use correction fluid.
- Answer **three** questions, **one** from Section A **Poetry**, **one** from Section B **Prose** and **one** from Section C **Drama**. Of the three answers, **one** must be an essay.
- Pay attention to spelling, punctuation and sentence structure.
- The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.

DITAELO LE TSHEDIMOSETSO GO BAITHUTI

- Kwala dikarabo mo Bukaneng e o e neetsweng.
- Kwala Nomore ya Sentera, Nomore ya Gago ya bokwadi le Maina a gago mo Bukaneng e o neetsweng.
- Dirisa pene e pududu jwa loapi kgotsa e ntsho.
- O kopiwa gore o seka wa dirisa dipene tse di phimolang fa o fositse.
- Araba dipotso **tse tharo**, e le **nngwe** mo Karolo A **Maboko**, e **nngwe** mo Karolo B **Porosa** le e le **nngwe** mo Karolo C **Terama**. Mo dikarabong tse tharo e le **nngwe** e tshwanetse e nne tlhamo.
- Tlhokomela mopeleto o o fosegileng, matshwao a puiso le popego ya dipolelo.
- Maduo a neetswe mo masakaneng [] mo bokhutlong jwa potso nngwe le e nngwe kgotsa karolo ya potso.

This document consists of **9** printed pages and **3** blank pages.



Republic of Namibia

MINISTRY OF EDUCATION, ARTS AND CULTURE

KAROLO YA A: MABOKO

Tlhopa potso e le **nngwe** go tswa mo karolo ya A.

1 Buisa leboko le o le neetsweng ka kelotlhoko mme o tle o arabe dipotso ka bokgabane.

Selelo sa mmoki: Motlase C. D. Mogotsi**Malome Leferefere**

Dumela, malome Keabetswe,
Kgosana ya Baphiring.
Masa a tla ka poifo, re a go gopola,
Re gopola yone tshireletso maakeng
Motshabi a pagamisiwa thaba o a go gopola,
A tshela letsha la boMatlotleng a monono.

Diphukeng tsa gago re kgotsofetse,
Dinaong tsa gago botshelo bo ka nna bontle,
Fa fela o ka fetola botshelo jwa morafe,
Dinaledi di re sia re di lebile,
Re sa ntse re longwa ke basadi tsebe;
Go lemoga puso le bonweenwee motlele.

Tiro ya legae re a e rata;
Re rata fa le rona re ka pepereganya.
Ra etsa Lophephe- a – Masemola – Morena.
Noka letswai nameng,
E re o ja mafura le rona re nne teng
E re o ntsha ino la motlhagare, morafe le one o nne kgatlhegong.

Re bana ba monna lapeng longwe fela,
Mme re tlhoka tiiso ya monna a re rata.
Botshelo bo jang rre a sa re gadime.
A sa bone mathata a a re pegile?
Ema fela jaaka letsatsi Marena a fitlha o se na poifo,
Mme o ne phatlalatsa ka “Go hunolela segole fifing.”

Maloba e rile jale re le kgotleng
A olelela morafe ka ditshwanelo maabelwa.
Mokgosi, legaragara, a tsetsepela setilong.
Mme a ritarita ka ditlotlha, masiela re mo reeditse.
Magosana ga re bue, o a gatakile,
A be a a supetsa seletswana thiteng.

Morwa Letuba a gana a ba a gelela dikeledi:
Malome se kunepetse kgang morafe o e tlhoka;
Leba, merafe e eme ka dinao,
Mme e go lebile ka a anangle kilo matlho,
Puo ke ka ga gago le lekoko la gago,
O kobile bana, mme ba jewa ke tladi ya godimo.

Bana bao ke bamorafe, Morena;
 Tswaya, re bolelele ka mohuta wa nama ba e jele.
 Ba jelwe ke sebatana, lesedi ga re na go le bona
 O ba rotloeditse ka lerumo le boferefere
 Gonne o tshaba go tswela mo pepeneneng.
 Rra, phimola dikeledi tsa morafe.

- (a) Mmoki o leka go isa molaetsa o feng ko babadi mo temeng ya boraro? Neela ka dintlha di le **pedi** le go neela ka dikai go tswa mo lebokong. [4]
- (b) Mmoki o ne a le mo maikutlong a a jang fa a kwala poko e. Tiisa karabo ya gago. [2]
- (c) Mmoki o dirisitse jang puo go bontsha tshotlego ya morafe mo lebokong le? Neela ka ntlha di le **tharo** o tiise karabo ya gago. [6]
- (d) Mmoki o senola jang maikutlo a mogogi go tswa mo lebokong le? Neela ka dintlha tse **pedi** ka dikai go tswa mo lebokong. [4]
- (e) Mmoki o dirisitse jang puo go fetola maikutlo a gago go utlwela baanelwa botlhoko ba ba tlhagelelang mo pokong? Neela karabo ya gago mabaka. [2]
- (f) Ke ka ntlha ya eng kgosi a ne a leleka bašwa mo lebokong le? Tiisa karabo ya gago. [2]
- [20]**

KGOTSA

- 2 Buisa leboko le le latelang gore o tle o kgone go araba dipotso tse di fa tlase ka bokgabane.

Molodi wa Setswana: M. Kelaotswe

A ke Sone Sešwa

Mokgweba ke bolo go hupela.
 Monongwaga ke sekgapa se matlhong,
 Mme dikeledi tsa me di tlaa rotha,
 Ke letswa ke seswa le tlabologo.
 Batho tlabologo ke lerumo le le ntlhapedi.

Ntlha e nngwe e a tlababa e bolaye.
 E bolaya segaabo motho seikgantsho,
 Go sala fela "e kile" polelo tsa maloba.
 Go nne maswe go sale nthagaraga.
 Dikago di rutlologe go sale matlotla.

A se ke sone segompiano?
 Batho ba itatola segaabo motho.
 Ba itatola tlhago, ba iphimole mmala le popo.
 Bangwe ba etse dipeolwane ba fofele moseja.

Bontsi bo fetoge bommamanthwane.
 Bone ba itatolwa ke tsotlhe ditshedi.
 E a re ba le dinonyaneng ba tlhoke kopelo.
 E re ba le digagabing ba tlhoke molodi.
 Fa e le basadi le banna lo bafe?

A selo se go ipolaya ke yone tlabologo?
 A go nna bowena ke sebe lefatsheng
 Mmopi ga se lesilo go farologanya ditshaba,
 A re ithuteng tebogo re ikamogeleng jaaka re ntse.
 Re lebogeng boAfrika jwa rona re lese seeng le baeng.

Ke eng se mmoki o ratang go se senolelang babadi ka bašha mo lebokong le,
 le gore o dirisitse puo jang go bontsha maikutlo a gagwe?

Kwala mafoko a a magareng ga **250 – 300**.

[20]

KAROLO YA B: PADI

Tlhopha potso e le **nngwe** go tswa mo karolo ya B.

- 3** Buisa nopolo e e latelang gore o tle o kgone go araba dipotso tse di fa tlase ka bokgabane.

Baswabile: Rremogolo Motlhaping

Fa ba ya ba lebile setofo dinko tsa bone ka bobedi tsa kapa monkgo wa sebata se sešwang. Ba rarega. Ka bobedi ba gata maremo ba re kgo! Jaaka bana ba motho. Ba lopalala jaaka difikantswe. Ka bonya ba retolola difatlhego ba lebana mo matlhong mme ba boa ba leba kwa setofong. Ba se atamela ba le mowa mongwe. Ba dika mokgokgoma wa mosi mme ka bongwe jwa pelo ba o somola. Selo sa photsega mo go one o ka re lekotela boraga le ne le kabile mokgokgoma wa metsi mme jaanong maatla a one a kgonne go le kgorometsa gore le photsege. Mosi wa tlala ka ntlo. E rile fa Mokgalajwe a sianela go bula difensetere Lobone a phamola garawe e e neng e patilwe ka fa morago ga kgoro. A tabola segau se se duleng mo mokgokgomong wa letshoba a tswa a tibatiba a ya kwa ntle ka naso. Mokgalajwe a tlhaga a mo setse morago ka kgamele e tshotse metsi. A feta a tshela metsi godimo ga selo seo go tima molelo.

E rile fa ba falatsa masalela a segau go tlhomamisa gore selo se ke eng, ba kopanale tshupanako. Ka e ne e wetse fa gare ga lesela le le surubilweng ya tswa e le kompa. Ya falola bogale jwa molelo jalo. Ba e leba ka nako e telele go se ope yo o tswang lefoko. Mokgalajwe a otlolola letsogo la moja mme a isa seatla o ka re o tla ogola tshupanako mo segaung. A e ogola a e baya fale a setse a e tlhanotse go senola lemorago la yone.

“Mahokojwe” Ba kuela gongwe ba setse ba lebane mo matlhong.

Ga bo go sa tlhole go na le pelaelo epe ka ga kotsi ... Kotsi! A ke sa ntse ke tla bua ka ga kotsi le ka nako e. Ke raya ka go ne go setse go le mo pepeneneng ka nako eo fa lwa bone e ne e se kotsi mme e le loso lwa diatla jaaka Baswabile a setse a mpoleletse. Go ne go sa tlhole go na le pelaelo ya gore go tlile jang gore Bareki a iphitlhele a le mmogo le balapa la gagwe mo teng ga koloi e tlhaname fa thoko ga tsela gare ga GaSehunelo le GaMotlharo. Se se neng se setse e ne e le fela go phakela kgotla le go supa ntle le pelaelo gore modiri wa tiro e e maswe e ke mang.

- (a) Fa o akanya a setlhogo Baswabile le morero di a tsamalana. Nnetefatsa karabo ya gago. [2]
- (b) “Mongwe wa losika lwa gago o kgona go nna mmaba wa gago,” go na le boammaruri jo bo kae ka botsalano fa gare ga Bareki le Mahokojwe? Tiisa karabo ya gago. [4]
- (c) Ntsha ditiragalo tse **pedi** mo nopolong tse di bontshang gore mokwadi o gogela jang babadi. Tiisa karabo ya gago. [4]
- (d) Tlhalosa ka fa mokgwa o mokwadi a supang botlaela jwa ga Mahojokwe mo padi e. Tiisa karabo ya gago ka dintlha go tswa mo nopolong. [10]
- [20]

KGOTSA

4 Bogosi Kupe: D. P. Semakaleng Monyaise

“Bogosi ga se letsoku ga bo itlodiwe.” Mokwadi o dirisitse jang tiragalo e go tlhalosa tselana e fa godimo? Tiisa karabo ya gago ka dintlha go tswa mo pading.

Mafoko a gago a ne mo magareng ga **250 – 300**. [20]

KAROLO YA C: TERAMA

Tlhopha potso e le **nngwe** go tswa mo karolo ya C.

- 5 Buisa nopollo ka kelotlhoko gore o tle o kgone go araba dipotso ka bokgabane.

Nko ya kgomo: T. L. Tsambo

Bana: (Ba rapela thapelo ya Morena)

Senkepeng: Dikitsiso ke tse barutabana ba me
Tweetswee, fokotsang go tla thari
Le itse nako e sekolo se tsenang ka yona
Sa bobedi, ke gatelela moaparo wa sekolo
Labotlhano ga se letsatsi la boitaolo
Sa boraro, ke bua le lonabaopedi
Go ikatisa mo bekeng ga go kgodise
Ke batla lo nganga dithapo le noSateretaga.
Go tloga ka moso lo bo lo le fa.
Ga se nna ke tlileng go imelwa ke ditsebe.
Lo palelwa ke go opelela rre Seyakgosing.
Jaaka lo ne lwa amega mo 'tsatsing ka taelano le mogokgo.
Sekolo sa Dinoo se re segetse tema.
Sa bofelo, ditlhatlhobo di atametse
Mojadi o gaufi le go kotula maungo a gagwe.
Ka mogoro!
(Bana ba a phatlalala. Selepe le Marumo ba ya go tsena mo
phaposing ya Barutabana)

Selepe: O ya go di nosa leng molekane?

Marumo: Ka ura ya borobongwe
Labotlhano ruri re ija fela mo mosong.
Wena?

Selepe: Le nna fela jalo.
(Morago ga tidimalonyana)
Ke eng o itseneletse dinala molekane.
O di ripa ka meno di nna makeketo.
O etsa makeke a keketa lefeelo?
Monna o ikutlwetse ka tse pedi.
A ga a bona fa ditlhatlhobo e le tse?

Marumo: A ga se gona go batla motho dibola?
Motho yo o mogolo ga se ngwana.
O itse se se dirwang fa ngwaga o le fa.
Pina ya lenyalo ga e ikatisediwe mo sekolong.
Ke mpho ya tlhago e tshwana le lona lenyalo.

Selepe: Jaanong ke eng o sa tlhotlhore bogatlapa?
Wa mo itebaganya wa mmolelela?

- Marumo:** Sefofu ke sona go tweng ga se bone.
Mo gona ke dilo tsa ka bomo.
O dira ka bomo o a re ipelesa.
Gore re mo utlwe bokete re mmoife bogokgo.
Gore mmui a tle a bue ka gagwe.
Mme a tsoge a di gama a sa di tlhapela.
- Selepe:** Seso se tutetse se tlhabe ka loma.
A boladu bo penologe bo tswele mo pepeneneng.
Tlhisetsa Senkepeng tlhaloganyo e e tlhapileng.
O se iphitlhe ka matlhaku o fitlhile botlhoko.
G tla itlhasisa gore o kgaratlhela eng.
A ke maemo kwa lenyalong
Kgotsa bogokgo mosekolong se.
- Marumo:** Nka se mo late a sa nthaya sepe mo matlhong.
E tla bo e le go itshoga le bogatlapa.
Nna ke dira sa lenane la thuto fela.
Sa motsotso wa bofelo se se mo lenaneong sona,
Ke tlase beelamotsheo jaaka pitsana ya bosigo.
- Selepe:** O gatisitse molekane, ha-ha-ha!
Itshokele se o boneng e le boammaaruri.
Nko ya kgomo tshwara ka thata ...
Se re ole monna wa iphetola mokoko wa phefo.
O o tlhophelwang tsela ke maatla a phefo.
- Marumo:** A mmaaruri ke dumela gore.
Go ikgakolola dithuto ke gona go go botlhokwa.
Gonne ditlathobho tsa makgaolakgang ke tse
Le go re bogokgo ga bo nthone le nna
Fa e le jonabo re losang ke nna mofenyi

- (a) Mokwadi o dirisitse puisano jang go tlhasisa barutabana kwa sekolong mo nopolong e. Neela ka ntlha di le **pedi** o tiise karabo ya gago. [4]
- (b) Mokwadi o batla go re bolelela eng ka kgotlhang ya ga Marumo le Senkepeng mo nopolong e. Neela ka ntlha tse **pedi** le go tiisa karabo ya gago. [4]
- (c) Seane "**Nko ya kgomo**" Mokwadi o se dirisitse jang go se nyalantsha le ditiragalo mo terameng e. [6]
- (d) Ke maikutlo a feng a mokwadi a atsenyang mo go wena o le moreetsi mabapi le Senkepeng mo nopolong e. Tiisa karabo ya gago. [2]
- (e) Mokwadi o baya monna mo setshwanong se se ntseng jang mo terameng e. Neela ka mabaka a le **mabedi**. [4]

[20]

KGOTSA

6 Dintshontsho tsa Lorato: L. D. Raditladi

Ka kakanyo ya gago molaetsa wa mokwadi ke ofe mo terameng e. Gape o senolela ba buisi kgotlhang jang? Tiisa karabo ya gago ka dintlha go tswa mo terameng.

Kwala ka mafoko a magareng ga **250 – 300**.

[20]

BLANK PAGE

BLANK PAGE

BLANK PAGE